
Svenskt Vatten

UTVECKLING

Kortversion av SVU-rapport 2023-14

Rättvisa och skälighet – om olika sätt att fördela kostnaderna för VA

Karl de Fine Licht

Svenskt Vatten

UTVECKLING

Svenskt Vatten Utveckling (SVU) är kommunernas eget FoU-program om kommunal VA-teknik. Programmet finansieras i sin helhet av kommunerna. Programmet lägger tonvikten på tillämpad forskning och utveckling inom det kommunala VA-området.

Författarna är ensamt ansvariga för rapportens innehåll, varför detta ej kan åberopas såsom representerande Svenskt Vattens ståndpunkt.

Svenskt Vatten Utveckling

Svenskt Vatten AB

POSTADRESS BOX 14057, 16714 Bromma

BESÖKSADRESS Gustavslundsvägen 12, 16751 Bromma

TELEFON 08-506 002 00

E-MAIL svensktvatten@svensktvatten.se

www.svensktvatten.se

Detta är en kortversion av rapporten ”Rättvisa och skälighet – om olika sätt att fördela kostnaderna för VA”. Den som vill få en mer uttömmande beskrivning av resultaten, vad de grundar sig i, hur de ska förstås mer precist och vad de innebär, bör läsa hela rapporten. För den läsare som är ovan vid att läsa studier som bygger på kvalitativ forskning rekommenderas en noggrann läsning av kortversionen innan läsaren tar sig an rapporten i sin helhet.

Bakgrund

Under många år har de flesta brukare haft relativt låga kostnader för sitt vatten och avlopp (VA). Detta börjar sakta förändras i och med att gamla anläggningar behöver bytas ut och de alltmer påtagliga klimatförändringarna kräver ny infrastruktur, bara för att nämna två exempel. Än så länge har VA-kollektiven till viss del skyddats mot taxehöjningar genom bland annat underinvesteringar. Enligt en rapport från Svenskt Vatten (2023) uppgår underinvesteringarna till omkring 10 miljarder per år. Eftersom investeringsbehoven är omfattande är det inte heller sannolikt att staten kommer att kunna gå in och väsentligen underlätta för kommunerna så att avgifterna kan hållas på de låga nivåer vi haft sedan tidigare.

Eftersom taxenivåerna behöver höjas blir också behovet större att utreda hur vi kan fördela kostnaderna på ett rättvist och skäligt sätt. När till exempel hushållen alltmer börjar uppleva VA-taxan som en reell börda kommer vi få en allt större diskussion om vad en rimlig kostnad är för VA, hur vi bör fatta beslut kring taxan samt vem som bör betala. Tidigare har vi framför allt haft den här typen av diskussioner kring anslutningsavgiften när denna till exempel varit väldigt hög i jämförelse med värdet på fastigheten. Men nu kommer den månatliga taxan antagligen att bli en mer allmän diskussionspunkt vilket vi också sett i medierna under senare år.

VA-taxan bestäms i dag med grund i självkostnadsprincipen och principen om rättvisa och skälighet. Problemet är att principen om rättvisa och skälighet inte är särskilt väl utredd vilket gör att det är svårt att veta hur denna princip ska tolkas och tillämpas. Det finns också en viss kritik mot de element i principen som är relativt tydliga och enkla att förstå. Kritiken kan till exempel handla om att principen inte säger något om de stora ojämlikheter som finns i taxenivå över landet i dag, att taxan är samma för alla oberoende av ekonomiska eller andra förhållanden, och att framtida generationer inte på ett tillräckligt sätt tas med i rättvisekalkylen.

Syfte och frågeställning

Syftet med projektet var att göra en första utredning av hur principen ”rättvisa och skälighet” mer precist kan och bör förstås när den ligger till grund för den kommunala VA-taxan. För att kunna ge ett fördjupat och nyanserat svar på denna fråga undersöktes följande frågeställningar:

1. På vilka sätt beräknas den kommunala VA-taxan? Hur ser avvägningen ut inom en generation och mellan generationer?
2. På vilka sätt kan den kommunala VA-taxan beräknas? Hur kan avvägningen se ut inom en generation och mellan generationer?
3. På vilka sätt bör den kommunala VA-taxan beräknas om de gängse teorierna om rättvisa och skälighet tillämpas? Hur bör avvägningen se ut inom en generation och mellan generationer när vi tar hänsyn till gängse teorier om rättvisa och skälighet?

Fokus ligger i rapporten framför allt på fråga 1 och 2. För att kunna göra en gedigen utredning av fråga 3 krävs en mer betydande utredning av fråga 1 och 2 vilket inte tidigare genomförts. Men även fråga 3 besvaras på det sättet att vissa principer (eller normer) som används eller kan användas när VA-taxan bestäms får stöd av teorier om rättvisa medan andra principer (eller normer) eller potentiella sådana får kritik med hjälp av dessa teorier. Däremot ges det inte en algoritm eller ett tydligt lag- eller policyförslag för exakt hur VA-taxan ska beräknas i olika situationer. Ett sådant förslag kräver en betydligt mer omfattande utredning och forskning än vad som kunde göras inom ramen för detta projekt.

Metod

Principen om rättvisa och skälighet föreskriver att vi använder oss av en viss uppsättning normer eller principer för att avgöra hur vi bör fördela kostnaden för vårt VA. Dock är det till viss del oklart exakt vilka dessa principer är eller hur de ska benämnas. Det är även oklart vilka styrkor och svagheter, om några, de olika principerna har samt alternativ till dagens principer kan vara.

För att utreda allt detta har tre metoder använts: semistrukturerade intervjuer, dokumentanalys och argumentationsanalys. Semistrukturerade intervjuer är intervjuer som i allmänhet sker individuellt och med hjälp av en intervjuguide. Målet är att fördjupa sig om till exempel hur en organisation fungerar eller vilka åsikter det finns inom ett visst område. Intervjuguiden följs inte slaviskt och den är inte heller extremt detaljerad som en enkätstudie, utan intervjuguiden är av mer övergripande karaktär och fungerar som ett stöd för att inget intressant och relevant ska glömmas bort. I den här studien har en rad personer inom VA-branschen intervjuats en eller ett flertal gånger under ungefär 1,5 timmes tid då olika aspekter relevanta för projektet har diskuterats.

Dokumentanalys eller dokumentstudier har också använts. Denna analys fokuserade på de mest centrala dokumenten, såsom policydokument, handböcker, lagtext, propositioner, riktlinjer och andra relevanta skriftliga material som används inom deltagarnas arbetsområde. Kombinationen av dessa metoder tillät att vi kunde ha fördjupade diskussioner om till exempel alternativa principer för VA-taxan samt tillkortakommanden med dagens taxsystem samtidigt som vi kunde triangulera våra resultat för att på det sättet säkerställa att det som sades om hur taxan sätts i dag faktiskt stämmer och inte bara är ett uttryck för en persons trosföreställningar. Den sista metoden eller angreppssättet som användes var argumentationsanalys vilken tillät att gå mer på djupet med olika argument för och emot olika principer.

Resultat

Det finns en rad olika normer eller principer som används när taxan sätts. Ramarna för dessa fördelningsprinciper, det vill säga fördelningen av kostnaden som VA-taxan är ett uttryck för, är vissa rättigheter och skyldigheter. De centrala rättigheterna och skyldigheterna när det gäller VA i dag är rättigheten till VA av god kvalitet och skyldigheten att ta emot VA samt att inte underminera andras tillgång till VA av god kvalitet. Detta summeras i Faktaruta 1.

Faktaruta 1

Mänskliga rättigheter och skyldigheter rörande VA

Rättighetsprincipen: Alla människor i Sverige har under normala förhållanden och vid behov rätt till en tillräcklig mängd VA (vatten och avlopp) av god kvalitet.

Skyldighetsprincipen: Alla aktörer i Sverige har skyldighet att under normala förhållanden och vid behov handla så (a) att det egna VA-systemet är av god kvalitet och (b) att förutsättningar för VA generellt inte undermineras.

Grunden till att vi alls kan ta ut en taxa och till exempel tvinga in människor i det kommunala VA-systemet står alltså att finna i våra rättigheter och skyldigheter rörande VA av god kvalitet. Det finns sedan en rad normer eller fördelningsprinciper som används som grund för att sätta själva taxenivån. För att enklare kunna diskutera om dessa är rimliga och fullständiga har de olika principerna namngivits på ett liknande sätt som till exempel principerna inom prioriteringsarbetet inom hälso- och sjukvården eller folkhälsoarbetet. De principer som används i dag i det praktiska arbetet summeras i Faktaruta 2 och 3.

Faktaruta 2

Principer för dagens VA-taxa

1	Självkostnadsprincipen: VA-taxan får endast innefatta de nödvändiga kostnader som finns för att säkerställa (a) VA av god kvalitet till VA-kollektivet (b) inom en kommun och (c) där resultaträkningen är balanserad inom en period av tre år.
2	Principen om rättvisa och skälighet: Den totala kostnaden för ett VA-kollektivs VA ska fördelas på ett rättvist och skäligt sätt.

Faktaruta 3

För att VA-taxan ska vara rättvis och skälig ska följande principer vara uppfyllda:

1	Resurseffektivitetsprincipen: Den förväntade nyttan per resursenhet maximeras.
2	Proportionalitetsprincipen: Kostnaden ska i normalfallet stå i proportion till: (a) den objektiva nytta som genereras av tillgången och användningen av VA hos den avgiftsskyldige (nyttoprincipen) (b) den kostnad som i genomsnitt (om den inte är beaktansvärd och beror på särförhållanden) genereras av den avgiftsskyldige genom anslutning, bruk eller skada.
3	Stabilitetsprincipen: Avgiftsnivåerna ska hållas stabila, där mindre förändringar görs vid behov och där dramatiska höjningar undviks.
4	Självbärandeprincipen: Kostnaden för VA ska under normala omständigheter bäras av VA-kollektivet ensamt genom VA-taxan och ej av andra kollektiv.
5	Likabehandlingsprincipen: Relevant lika fall behandlas lika.
6	Transparensprincipen: Underlaget till avgiften görs offentligt tillgängligt på ett lättbegripligt sätt.
7	Demokratiprincipen: Politiken ska i normalfallet: (a) ge en konkret utformning av taxeföreskrifterna med grund i de nuvarande principerna för VA-taxan (b) hantera eventuella krockar mellan principerna (c) bestämma nivån på taxan (taxans belopp).

Notera att likabehandlingsprincipen + proportionalitetsprincipen = den sociala kostnadsfördelningsprincipen som beskrivs i lagstiftningen och i Svenskt Vattens publikation P120, VA-taxa.

Självkostnadsprincipen och *resurseffektivitetsprincipen* säger något om storleken på kakan i absoluta termer, det vill säga hur mycket VA-systemet får kosta totalt sett. *Proportionalitetsprincipen* och *likabehandlingsprincipen* säger i stället något om hur stor del av kakan som ska gälla den enskilde, det vill säga hur hög VA-taxan ska vara. *Stabilitetsprincipen* säger i sin tur något om hur relationen mellan de totala avgifterna för VA-systemet bör se ut, och de övriga principerna säger något om hur vi bör komma fram och redogöra för grunderna för VA-taxan. De flesta av dessa principer stöds på ett eller annat sätt av olika teorier inom politisk teori. Något som saknas från detta perspektiv och som man skulle kunna argumentera för, är en känslighet för ojämlikheten i resurser. Detta borde kanske spela en viss roll när nivån på taxan sätts, så att de med mindre resurser betalar mindre och de med mer betalar mer.

En rad kritikpunkter mot dessa principer har framförts, och delvis i ljuset av detta har alternativa principer lyfts fram som ett svar på denna kritik. En kritik handlar om att tidshorisonten är för snäv, den omöjliggör fondering, vilket hämmar innovationskraften och skapar ineffektivitet vilket är problematiskt enligt resurseffektivitetsprincipen. Ett annat problem är att definitionen av VA-kollektivet är för snäv (vilket hänger samman med föregående kritik) vilket i sin tur gör det svårt att till exempel hjälpa till i krigshärdar till marginella kostnader eller hjälpa andra kommuner. En sista kritikpunkt som tas upp här är den ojämlika prisbilden på nationell nivå, som återigen delvis har sin grund i den föregående punkten. Denna ojämlika prisbild kan dessutom bli ännu mer ojämlik, i det att landsbygden relativt sett får betala mer för sitt kommunala VA. Detta kan i sin tur leda till ännu större spänningar mellan stad och land.

Kritik har även framförts mot en potentiell förändring av tidshorisonten, sammansättningen av VA-kollektivet samt att det skulle vara något problem med den ojämlika prisbilden som finns nationellt. En kritik grundar sig i att det är orättvist eller oskäligt att använda VA-kollektivets pengar för att till exempel stödja ett annat VA-kollektiv när medlemmarna i kollektivet kunde ha använt dessa medel till något annat som till exempel privat konsumtion eller sparande. Det anses helt enkelt orättvist eller oskäligt att använda medlemmarnas pengar i kollektivet för att gagna andra kollektiv eller framtida generationer. Här ingår även andra krispunkter som att man har ett ansvar för var man bosätter sig och därmed för sin VA-kostnad och att priserna på övriga varor, tjänster osv. i allmänhet är lägre där priserna för VA är högre vilket kompenserar för den (relativt) höga VA-taxan.

En annan kritikpunkt handlar om att kostnaden för VA är så pass låg att denna inte kan karaktäriseras som en börda och därmed spelar det ingen roll att det finns en ojämlikhet nationellt. Från ett rättviseperspektiv menar kritikerna att det viktiga är att bördor och nyttor fördelas jämnt. Eftersom VA-taxan inte ses som en börda, faller den därför utanför rättvisöverbägandena, och ojämlikheten på nationell nivå blir då inte ett problem. Emellertid verkar problemet med denna kritik vara att den inte är tillämplig för alla grupper i landet. För vissa grupper är VA-taxan redan i dag en börda och blir därför en del av diskussionen om rättvisa. Vidare kommer detta antagligen bli alltmer vanligt förekommande i takt med att VA-taxan höjs efter justering av inflationen.

I intervjuerna framkom det även förslag om att införa fler fördelningsprinciper. Dessa principer listas i Faktaruta 4.

Faktaruta 4

Alternativa principer för en rättvis och skälig VA-taxa

1	Bördoprincipen: Nivån på VA-taxan ska vara: (a) i paritet med avgifter som tas ut för nyttor vilka är relevant lika VA (b) en överkomlig börda för den enskilda brukaren (c) i paritet med värdet på fastigheten som försörjs av kommunal VA.
2	Behovs- och solidaritetsprincipen: För att avgiften ska vara rättvis ska bördan fördelas efter förmåga och nytta efter behov.
3	Jämlikhetsprincipen: För att avgiften ska vara rättvis ska bördorna och nyttorna fördelas lika.
4	Autonomiprincipen: För att nivån på avgiften ska vara rättvis och skälig ska (a) brukaren få välja vilken nytta och börda den vill generera genom sin anslutning till kommunalt VA, och (b) VA-kollektivet få välja sitt VA-system (c) givet att den valda nyttonivån inte menligt inverkar på miljön eller andra människors hälsa.

Flera av principerna stöds av den teoribildning som finns inom politisk teori och det är även principer som används inom andra områden där vi anser att människor har rättigheter till tjänster som till exempel kultur eller hälso- och sjukvård. Inspiration kan även hämtas från till exempel Skottland där en behovs- och solidaritetsprincip används för att beräkna VA-taxan.

För framtida generationer är utgångspunkten inte lika tydlig som för nutida generationer, eftersom de inte inkluderas i självkostnadsprincipen. Men om vi återvänder till rättigheterna och skyldigheterna rörande VA finns det inget i dessa som säger att endast nutida generationer är av vikt vilket stödjer idén om att vi även bör tänka på framtida generationers möjligheter till VA av god kvalitet. Inom politisk teori finns det också ett starkt stöd för tanken att framtida generationer är värdiga att tas med i våra rättvisöverväganden. Vidare, om man tillämpar de ovan nämnda principerna bör man notera att framtida generationer inte har någon representant i våra beslutsprocesser vilket gör att vi måste vara mer varsamma och på ett mer aktivt sätt bevaka deras intressen i jämförelse med nutida generationer.

En diskussionspunkt angående rättvisa och framtida generationer som diskuterats rör avskrivningstakten och en annan handlar om avskrivningstiden. Båda dessa aspekter påverkar i vilken grad framtida generationer måste bidra till de investeringar vi gör i dag. De avskrivningstakter som kan komma att användas är: linjär avskrivning, där samma summa skrivs av varje år; degressiv avskrivning, där en större summa skrivs av initialt och minskar över tid; samt progressiv avskrivning, där en mindre summa skrivs av i början för att sedan öka. Oavsett vilken avskrivningstakt som väljs bör den förankras i antingen de rättvisepprinciper som gäller för nuvarande generationer, eller så måste nya rättvisepprinciper konstrueras för framtida generationer. Dock när de ovanstående principerna tillämpas på de olika avskrivningstakterna, finns det ingen enkel lösning för att avgöra vilken takt som är rättvis när det gäller under hur lång tid en investering ska skrivas av. Detta kan göras på basis av nyttjandeperiod, teknisk livslängd och ekonomisk livslängd. Här används nyttjandeperioden eftersom detta är i enlighet med god redovisningssed.

Diskussion

Det finns en rad olika principer som används när VA-taxan fastställs, och det har även riktats en rad invändningar mot dessa principer. Dessutom har det föreslagits att nya principer bör införas.

När det kommer till förändringar av nuvarande principer bör avgränsningarna för självkostnadsprincipen utredas närmare. Å ena sidan är denna princip, så som den tolkas och tillämpas för närvarande, diskutabel ur ett rättviseperspektiv. Detta eftersom den utesluter hjälp till dem som står utanför VA-kollektivet, oavsett om dessa personer befinner sig på samma plats i framtiden, på andra platser eller existerar vid samma tidpunkt på andra platser. Generellt sett är detta en alltför strikt tillämpning för att enkelt kunna rättfärdigas ur gängse rättvisesynpunkt. Det kan vara möjligt att rättfärdiga detta om vi exempelvis kan påvisa stora effektivitetsförluster genom en förändring till en mer inkluderande syn på vilka som kan dra nytta av resurserna, genom att åberopa effektivitetsprincipen. Alternativt kan det vara så att människor inte önskar en förändring, men detta bör undersökas närmare.

De proceduriella principerna, särskilt transparensprincipen och demokratiprincipen i VA-taxestystemet, bör av legitimitets- och rättviseskäl behållas, och möjligen också vidareutvecklas och implementeras på ett mer genomgripande sätt än vad som är fallet i dag. Det är högst sannolikt att informationen om grunderna för VA-taxan blir mer lättillgänglig, och att kommunfullmäktige och kommunmedborgarna får en större och mer aktiv roll. I nuläget kan kommunfullmäktige endast vara nominellt involverade i utformningen av taxeföreskrifterna och hanteringen av de potentiella konflikter som finns mellan olika principer, vilket kan vara problematiskt ur ett legitimitets- och rättviseperspektiv. Det vore också värdefullt att utreda om medborgarna bör aktiveras direkt, till exempel genom medborgardialog, och om alla – oavsett om de har kommunalt VA eller inte – bör inkluderas i dessa dialoger.

När det gäller de alternativa principer som har föreslagits bör dessa, liksom andra alternativa principer, noggrant utredas med avseende på innehåll och tillämpning. Utifrån det som utredningen har funnit kan det finnas skäl att implementera *behovs- och solidaritetsprincipen* samt *autonomiprincipen*, och att avvisa *bördoprincipen* och *jämlikhetsprincipen*. Behovs- och solidaritetsprinciperna är redan välintegrerade och allmänt accepterade i den offentliga verksamheten och de utgör även en väletablerad del av politisk teori när det kommer till nyttor som människor har rätt till men som inte är kostnadsfria att producera. Detsamma gäller för autonomiprincipen, vars implementering troligen också är viktig för att upprätthålla den upplevda legitimiteten av kommunens VA-system. Men hur den exakt ska tolkas, implementeras, prioriteras och förstås i relation till demokratiprincipen bör undersökas närmare.

En princip som eventuellt kan avfärdas är bördoprincipen. Denna princip består av tre delar, varav delarna (b) och (c) potentiellt kan hanteras av behovs- och solidaritetsprincipen. Det innebär att om det som framförs i delarna (b) och (c) är relevant och rimligt i förhållande till utformningen av VA-taxan, och om behovs- och solidaritetsprincipen implementeras, så kommer även (b) och (c) att hanteras även om bördoprincipen inte implementeras. Beträffande del (a), som hävdar att kostnaden för VA bör vara jämförbar med andra nyttor, blir det troligtvis praktiskt omöjligt att utföra dessa jämförelser på ett systematiskt och objektivt sätt. Dessutom finns det inga starka skäl för att tro att kostnaden för olika nyttor bör korrelera med varandra, givet att de produceras på olika sätt. Till exempel kan priset på kemikalier viktiga för VA-branschen stiga, vilket ökar kostnaderna för VA, samtidigt som höga vattennivåer i magasinen minskar kostnaden för elektricitet, bara för att nämna ett exempel.

En annan princip som också kan komma att avfärdas är jämlikhetsprincipen. Den skulle komplicera normsystemet på ett onödigt sätt, eftersom den i praktiken ofta kommer att sammanfalla med behovs- och solidaritetsprincipen, som är att föredra framför jämlikhetsprincipen. Naturligtvis kan vi inkludera även mindre rimliga principer i vårt ramverk om vi antar att människor uppfattar dessa som rimliga och att förtroendet för kommunen annars skulle minska, tillsammans med viljan att betala för VA. Detta innebär att jämlikhetsprincipen och bördoprincipen inte bör uteslutas helt utan vidare utredning, även om de har visat sig vara mer problematiska och mindre fruktbara än de övriga principerna.

De mer konkreta förslag som skulle kunna implementeras för att dels undvika den ojämlikhet som till största delen baserar sig på naturliga förutsättningar som finns i dag när det gäller VA-taxan, dels uppfylla behovs- och solidaritetsprincipen är (a) ett nationellt kostnadstak och (b) ett "Robin Hood-system". Ett kostnadstak skulle sätta en övre gräns för hur hög taxan får vara, medan Robin Hood-systemet syftar till att jämna ut resursnivåerna mellan resursstarka och resurssvaga områden. Dessa alternativ måste naturligtvis utredas vidare för att avgöra om de, eller några andra alternativ, är att föredra framför dagens system. Det är självklart komplicerat att genomföra så omfattande institutionella förändringar som dessa skulle kräva, vilket också medför att mindre ambitiösa förslag bör undersökas.

Ett pragmatiskt skäl till att införa någon form av kostnadstak eller Robin Hood-system, kanske i kombination med behovs- och solidaritetsprincipen, är att detta möjligen skulle kunna minska den konfliktdimension mellan stad och landsbygd som annars kan uppstå i framtiden. I intervjuerna fanns delade åsikter kring frågan om glesbygden generellt kommer att drabbas hårdare än städer när det gäller framtida kostnadsökningar. Men enligt vissa intervjuer och åtminstone en rapport från Svenskt Vatten framgår det att glesbygden kommer att uppleva en relativt högre kostnadsökning för deras VA. Om detta är fallet, kommer många i dessa områden också att drabbas på andra sätt, med ständigt försämrad privat och offentlig service, högre kostnader för drivmedel osv., vilket i sin tur kan göra att en ökad VA-taxa blir en extra stor börda och upplevs som mycket illegitim. Med en mer nationellt tillämpad behovs- och solidaritetsprincip kan denna situation möjligen undvikas eller åtminstone mildras.

När det gäller framtida generationer och hur de bör inkluderas i överväganden om rättvisa finns det mycket att göra. Det rapporten har gjort här är att enbart ta ett första, litet steg genom att visa hur och vad som bör undersökas inom detta område. När det kommer till rättvisa och framtida generationer måste man undersöka vilka rättvisepprinciper som bör tillämpas. Det gäller även att granska om den linjära avskrivningsmodell som används i dag är berättigad och om branschen bör arbeta för att ändra lagar och praxis så att den förväntade användningstiden inte styr avskrivningstiden. Det sistnämnda är emellertid en lång och komplicerad process, vilket gör att det ligger längre fram i tiden. Men att utforska de andra frågorna är något som bör göras omedelbart, särskilt med tanke på att vi i dag skjuter över så stora kostnader på framtida generationer.

Utblick

Denna rapport belyser en rad förhoppningsvis viktiga frågor om dagens VA-taxesystem, men det finns fortfarande mycket att utforska. Framtida studier kan ta flera riktningar för att vidare fördjupa och bredda förståelsen för rättvis och skälig VA-taxa.

För det första skulle en ytterligare fördjupad kvalitativ studie kunna bidra till att öka kunskapen om hur VA-branschen anser att principen om rättvisa och skälighet bör förstås, tillämpas och vidareutvecklas. Om till exempel principerna i denna rapport används som grund, bör en sådan utredning kunna avsevärt fördjupa principerna, konkretisera dem och formulera nya. Här skulle denna studie också mer på djupet kunna utarbeta rättvisepprinciper för hur vi bör agera gentemot framtida generationer.

För det andra skulle en kvantitativ undersökning av branschens attityder kring rättvisa och skälighet när det gäller VA-taxan bidra med förståelse för om det finns en samsyn kring möjligheter och problem på detta område, eller om attityderna skiljer sig åt. Om till exempel attityderna skiljer sig mellan stad och land kan detta vara bra att få reda på.

För det tredje är det viktigt att bredda perspektivet och studera vad andra intressenter, som medborgare, företag och andra organisationer, tycker om VA-taxan. Dessa studier kan använda både kvalitativa och kvantitativa metoder. Här kan vi till exempel utreda om kommuninvånare anser att det är problematiskt att taxan skiljer sig åt på

---

nationell nivå, eller om det är ett problem om taxan delvis används för fondering, eller om de är positiva eller negativa till kostnadstak, bara för att nämna några exempel.

Slutligen skulle de potentiella ekonomiska effekterna av att införa de alternativa principerna, att tillåta fondering och göra det mer flexibelt för vilka grupper VA man kan använda VA-taxan för, behöva utredas. Dessa studier skulle kunna ge värdefulla insikter om konsekvenserna och genomförbarheten av olika reformalternativ för VA-taxesystemet som det ser ut i dag, både med avseende på de konkreta förslagen som givits och de alternativa principerna som har föreslagits.

Svenskt Vatten

UTVECKLING

Svenskt Vatten Utveckling
Svenskt Vatten AB

POSTADRESS BOX 14057, 167 14 Bromma

BESÖKSADRESS Gustavslundsvägen 12, 167 51 Bromma

TELEFON 08-506 002 00

E-MAIL svensktvatten@svensktvatten.se

www.svensktvatten.se